

SKOVSGAARD - DM NOV. 2024

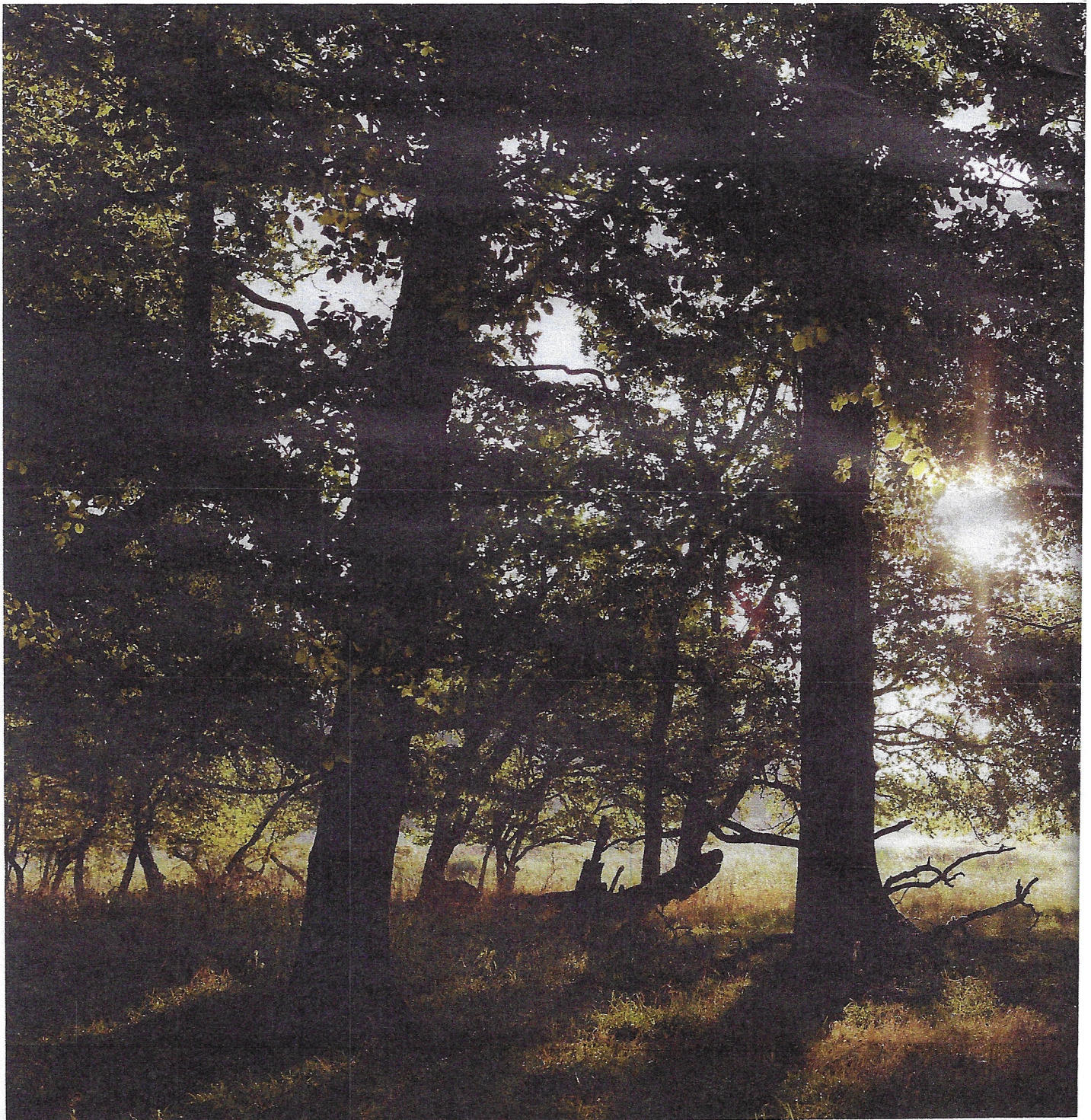
AF
RIKKE BOLANDER

EN

FOTO
LEA MEILANDT

RIGTIG SKOV

Vi skal have 100.000 hektar ny urørt skov i Danmark, og det rejser spørgsmålet om, hvad der skal til for at skabe en god og mangfoldig skov. For den gode skov kan nogle gange være svær at se for bare træer. På Naturdestination **Skovsgaard** er opskriften tid, plads, naturlige vandstande og store dyr med stor appetit.

TEMA
DEN GRØNNE
TREPART

Med sin lup kigger biologen Tora Finderup på blade-
ne på en blågrøn græsart og
undrer sig over, hvad det er,
hun står med.

”Det er i hvert fald ikke krybhvene,
for den er ikke rullet i knoplejet. Det
er heller ikke kvikgræs, for skedeluk-
ket har ingen tænder. Det er heller
ikke rajgræs,” fortsætter hun udeluk-

kelsesmetoden.

Græsstrået har hun fundet i den cirkel på fem meter i radi-
us, hvor hun er i gang med at registrere arter. Det gør hun løben-

de mange steder på Skovsgaards 380 hektar med urørt
skov, brede overdrev og vilde enge, men lige her er ek-
stra spændende, fordi der er kommet meget mere lys,
siden et bøgetræ væltede i stormfloden i efteråret 2023,
og engen blev dækket af saltvand. Begge dele noget, der
sætter nye processer i gang og skaber plads til masser af liv.

Tora Finderup har blandt andet til opgave at holde øje med,
hvordan det går med biodiversiteten, efter de første 50 stykker
skotsk højlandskvæg i 2020 begyndte at græsse på Skovsgaard,
men ellers gør hun og hendes kollegaer ikke meget andet end at
skabe de bedste rammer for naturens egne processer.

”Vi plejer ikke naturen, for den er ikke syg,” som Skovsgaards
forvalter, Catrine Jensen, siger.

Hvis alt går vel, kommer vi med den grønne trepart til at få
meget mere ’rask’ natur som den, Catrine Jensen taler om. I afta-
len står der nemlig, at vi skal have 250.000 hektar ny skov i Dan-
mark frem mod 2045, og de 100.000 af dem skal være såkaldt
urørt skov. Men hvad er det? Og hvordan laver man ny, urørt
skov? Det er det, vi er taget til Naturdestination Skovsgaard på
Langeland for at finde ud af.

Klokken er syv, da Catrine Jensen henter os i en grøn
golfvogn med offroaddek. Først kører vi igennem et
stykke bøgeskov, som faktisk er lidt af en pu-
blikumsfavorit, selvom det i forhold til artsrigdom
ikke har meget at byde på.

”Sådan en søjlehal af bøgetræer, der alle sammen
er lige gamle, står da smukt, men når det kommer til stykket, så
er det jo en driftsform og en afgrødetype,” siger hun med henvis-
ning til, at træerne i sin tid er blevet plantet for at blive til tøm-
mer. I det hele taget er ordet ’skov’ alt for snævert, mener hun.

”Skov er jo faktisk en unaturlig landskabstype herhjemme. Det
er derfor, at vi hernede meget hellere vil snakke om et skovland-
skab. En hulter-til-bulter-skov,” siger hun, mens vi bumler langs
et overdrev, hvor enlige ege- og piletræer står hist og her.

Den opfattelse står hun ikke alene med. Jacob Heilmann-Clau-
sen, der forsker i biodiversitet og skove på Københavns Universi-
tet, mener, at vi er nødt til at få et helt nyt syn på, hvad skov er.

”Vi har fået fire gange så meget skov, som vi havde for 200 år
siden, og alligevel er det gået ned ad bakke for en stor del af den
skovtilknyttede biodiversitet. Det skyldes, at vores skove er blevet
forvaltet til at producere tømmer frem for at få lov til at udfol-
de sig naturligt med vådområder, gamle træer, lysninger og dødt
ved. Så vi skal ikke lave mere af det, vi allerede har en masse af,
men i stedet tænke skov på en bredere måde. Det kræver, at man
ikke tænker skovrejsning, som vi plejer, men har fokus på natur-
genopretning,” siger han, og det betyder, at fokus ikke kun skal
være på træerne, men lige så meget på vand, græsning og natur-
lige forstyrrelser.

”Det vil skabe mosaikker mellem skov, krat og åbent land,” si-
ger han.

I produktionsskovene kan det godt give mening at plante træ-
er, mener Jacob Heilmann-Clausen, men med de 100.000 hektar
urørt skov vil det i de fleste tilfælde være en misforståelse. Dan-
mark har nemlig et klima, hvor det nærmest er sværere at få na-
turen til *ikke* at blive til skov.

”Hvis du lader et hvilket som helst område ligge i Danmark –

som ikke er meget, meget vådt – så vil der komme buske og træer af sig selv ved naturlig frøspredning. Med vind og med fugle. Traditionelt vil man gå ud og plante træer på det meste af arealet, men det vil jeg ikke anbefale, at man gør. For det første, fordi det er dyrt. Og for det andet, fordi meget tyder på, det ikke giver en højere biodiversitet,” siger han.

I nogle tilfælde kan det være relevant at så eller plante arter, der hører til i et givent landskab, hvis deres spredningsevne er for dårlig til, at de vil komme af sig selv i løbet af nogle årtier. Men ellers bør man i stedet for at plante træer hellere bruge ressourcerne på at genoprette de naturlige vandstande og arbejde med at skabe de bedst mulige rammer for, at naturens egne processer kan udfolde sig.

Et eksempel på sådan en proces ser vi, da vi tilbage på Skovsgaard drejer ind på den eng, hvor en del af køerne i dag spiser deres morgenmad. En mindre udbrydergruppe drikker af et vandhul under en lille samling træer, mens resten af flokken langsomt er på vej derover.

”Se, hvordan alle de højgravide damer plumrer af sted bagerst i flokken,” griner forvalteren, mens hun snupper et brombær fra en lav busk, der ud af ingenting er skudt op midt på engen.

Uden kvæg ville Skovsgaard se helt anderledes ud. Bevoksningen ville være langt tættere, og biodiversiteten ville være fattigere.

Vi skal tænke skov meget bredere, end vi er vant til, mener Catrine Jensen, der er forvalter på Skovsgaard. Vi skal have hulter-til-bulter-skove, hvor der også er plads til lysninger og dødt ved – og ikke lange rækker af ens træer.

”Der er simpelthen behov for nogle heste eller køer, der kan gå og sikre, at de nye urørte skove ikke bliver til en tæt, mørk skov af unge træer, som er noget af det mest kedelige, man kan tænke sig,” forklarer Jacob Heilmann-Clausen.

Heste er her også et eller andet sted, men endnu er det ikke lykkedes os at få et glimt af dem. Det er heller ikke så mærkeligt, for ifølge Catrine Jensen kan de finde på at vandre 25 kilometer på en enkelt dag.

Også køerne går rundt hele dagen i deres søgen efter mad, vand eller skygge. I et krat har en halvstor tyrekalv fundet et knækket træ, der passer perfekt som kløpind, og som enhver anden teenager ignorerer han sin mor, der står lidt væk og kalder på ham.

Kvæget er en blanding mellem skotsk højlandskvæg og Galloway, og nogle af dem har fået højlandskvægets imponerende horn. Hornene er særdeles velegnede til at speede naturens processer op, fortæller Catrine Jensen, for kvæget bruger dem gerne til at knække en gren eller et helt træ, hvis der er noget, de gerne vil æde. I bøgeskoven, hvor vi startede turen, er en skovningsmaskine her til morgen i gang med samme proces, bare i noget større skala. Nogle af de mægtige bøgetræer må lade livet for at give plads til andre arter. Den slags veteranisering, som det hedder, ser ikke kønt ud. Men det kan være nødvendigt at hjælpe naturen på vej, forklarer forvalteren.

”Det er for at åbne op i den mørke skov,” siger hun og peger ind på et andet skovstykke, der også er tæt af unge bøgetræer.

”Her kunne man også godt have lyst til at smide en maskine ind, men det må vi ikke, for det er udlagt til urørt skov,” siger hun.

Der må de altså væbne sig med tålmodighed og vente på, at de

græssende dyr, stormvejr, lynnedslag og andre naturlige processer får skabt noget mere variation.

Netop tidsperspektivet er noget, der kan få én til at miste modet. Mange af de træarter, vi forbinder med en rigtig skov, er flere hundrede år om at blive store, men så længe behøver vi slet ikke vente på den spændende natur, hvis vi griber det rigtigt an. Det er her, de lysåbne områder kommer ind i billedet, fortæller Jacob Heilmann-Clausen.

"Du kan jo ikke plante 500 år gamle egetræer, så alle de arter, som virkelig er knyttet til dødt ved og gamle træer, dem får du ikke ind i de nye skove inden for de næste mange generationer. Det største potentiale på den korte bane er at give plads til vådområder og lysåben natur. Så taler vi 5 eller 10 år, før du kan se noget rigtig spændende natur," siger han og tilføjer, at efter 50-80 år vil mange af de første buske og træarter, som indvandrer naturligt, være så gamle, at de begynder at blive til værdifulde levesteder.

Derfor skal vi væk fra forestillingen om de tætte, dybe skove med tårnhøje træer og i stedet se på det samlede skovlandskab som en dynamisk mosaik af skove og lysåbne områder, mener Anders Horsten, der er biolog og naturpolitisk rådgiver i Danmarks Naturfredningsforening. Og så er det vigtigt, at vi ser udviklingen af nye skovlandskaber i det lange perspektiv.

"I Danmark kommer skoven af sig selv på langt de fleste arealer. I år er f.eks. et rigtigt oldenår, det vil sige et år, hvor bøge- eller egetræer bærer særligt meget frugt, så næste år kommer det til at vælte op med små egetræer. De har den fordel, at de godt kan tåle at blive bidt lidt i. Så de står muligvis i nogle år og ser små og sølle ud, men på et tidspunkt er der et af dem, der stikker af og kommer op over bidehøjde," fortæller han.

Også et træ som vortebirk vil komme forholdsvis hurtigt.

"Birk er supergod til at kickstarte nye skovlandskaber. Den sår sig villigt overalt, og der er mange insekter, der lever i birk, og der er mange fugle, der kan lave redehuller i birk. Den bliver hurtigt svag, så fuglene kan hakke hul i den," siger han og nævner også bævreasp som en af de såkaldte pionerarter, der hurtigt vil være med til at skabe artsrigdom i de nye skove.

Og der er da heller ingen tid at spille, hvis Danmark skal leve op til regeringens egne målsætninger. Derfor har de politikere, der inden 2025 skal forhandle de nye støtteordninger på plads, en særdeles vigtig opgave, mener Anders Horsten. Han håber blandt andet, at store planteædere kommer til at få en afgørende rolle.

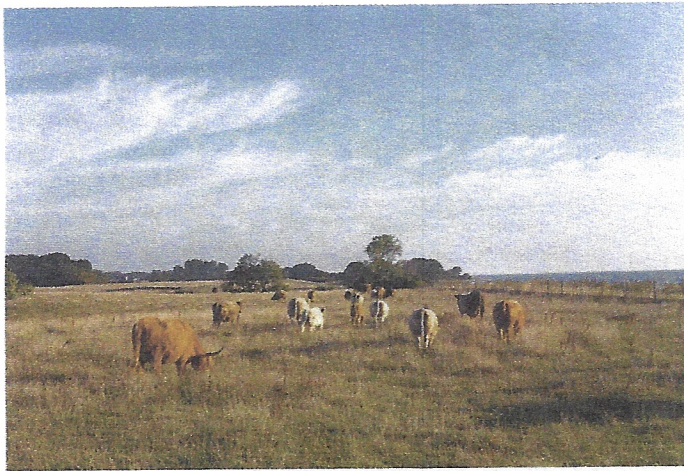
"Vi kunne godt tænke os, at man så f.eks. heste, kreaturer, bisoner og elge som en naturlig, integreret del af vores landskab, for de har altid været der, og de er en del af det at have en vild og dynamisk natur. De vil være med til at sikre netop den variation og struktur i de nye skove, som er så vigtig for biodiversiteten."

Også placeringen af de nye skove er vigtig, påpeger han.

"Vi håber, at man laver en støtteordning, der prioriterer, at områderne ligger tæt på god natur," siger han og peger på, at forskere fra Aarhus og Københavns Universitet allerede har undersøgt, hvor det vil være bedst at placere den nye natur.

"Vi har faktisk en rigtig god viden om, hvor områderne kunne være, så det er egentlig bare at sætte sig ned og kigge på et kort

med kvælstofjorderne og et kort over, hvor den gode natur er, og så se, hvor der er et overlap. Der målretter man den urørte skov,” siger han. Han håber desuden, at støtteordningerne kommer til at prioritere store skovrejsningsprojekter.

”For vi ved bare, at jo større naturen er, jo flere arter kan der være, og jo mere varieret kan det være,” siger han.

Ekspert i biodiversitet Jacob Heilmann-Clausen blev med egne ord positivt overrasket, da han læste om ambitionerne i den grønne trepartsaftale.

”Jeg havde ikke regnet med, at planen ville indeholde 100.000 hektar urørt skov på tidligere landbrugsjord. Det har man ikke haft en strategi for før. Det er helt centralt, at man lærer af udviklingen de sidste 200 år. Hvis vi er ambitiøse og arbejder med målrettet naturgenopretning på disse arealer, så kan den positive natureffekt blive ganske stor,” siger han.

Men selvom han glæder sig over de mange hektar urørt skov,

SKOVSGAARD

Naturdestination Skovsgaard ligger på det sydlige Langeland. Det er ejet af Danmarks Naturfond, som er stiftet af Danmarks Naturfredningsforening. Naturdestination Skovsgaard har i alt 380 hektar jord, hvoraf 245 er udlagt til vildtgræsning og natur med kvæg og vildheste. Projektet er støttet af Den Danske Naturfond og 15. Juni Fonden.

så mener han ikke, at treparten alene løser Danmarks store problemer med biodiversitet.

”Hovedpointen med den grønne trepart er at mindske landbrugets kvælstofudvaskning og udledning af drivhusgasser, mens biodiversiteten spiller tredjeviolin. Samtidig er fokus på nuværende landbrugsjorder, som først på langt sigt kan få værdi for truede arter. Jeg mener, der er stor risiko for, at man politisk overser behovet for målrettet at sikre biodiversiteten, hvor den stadig er hårdt trængt i vores skove og lysåbne naturområder,” advarer han.

Filbage på Skovsgaard er morgenen blevet til formiddag, og vi er ved at være færdige med vores rundtur.

”Nå, hestene snød os i dag,” når Cathrine Jensen lige at sige, før vi får øje på dem. Som taget ud af ’Ronja Røverdatter’ går de der og græsser i udkanten af skoven, fuldstændig uinteresserede i vores tilstedeværelse. Exmoorponyerne er det nærmeste, vi kommer på de urheste, der engang levede i Danmark og

var med til at opretholde alle de naturlige processer. Hvis det bliver gjort rigtigt, vil de igen i fremtiden være med til at skabe en rig natur til glæde for både mennesker og dyr. ■

 [Lyt til artiklen i appen 'Natur og Miljø'.](#)

